

XUQUUQDA LAGU DOODSAN YAHAY GADIDEEDA

Qodobka 466aad

1. Haddii uu yahay xaqa lagu doodsan yahay mid qofka leh uu u wareejiyey qof saddexaad isagoo shey kale ku beddele-naayo, qofka ay ka horjeedo wareejinta wuu ka xuroobayaa isagoo u celinaaya qofka loo wareejiyey qiimaha runta ah uu bi-xiyey oo ay wehliyaan kharajka iyo dulsaarada qiimaha laga billaabo maalinta bixinta la sameeyey.

2. Xaqa waxaa lagu tiriyaa mid lagu doodsan yahay haddii salkiisa dacwad laga oogay amaba ay ka taagan tahay xaqa, khilaaf dhab ah.

Qodoboka 467aad

Qodobka hore lagu dabaqi maayo xaaladaha soo socda :

b) Haddii uu yahay xaqa lagu doodsan yahay mid ku jira maal leysku daray ee si jamla ah loogu gaday qiimaha ke-li ah.

t) Haddii xaqa lagu doodsan yahay uu yahay mid aan qeybsaneyn ee ka dhaxeeya dhaxaltooyo ama kuwo wax isla leh midkoodna uu ka gado qeybtiisa midka kale.

j) Haddii deynqabuhu ogaa, wareejiyey deynlaha xaq lagu doodsan yahay bixin deyn lagu mutay darteed.

x) Haddii uu yahay xaqa lagu doodsan yahay mid cus-leeya maguurto ee xaqii loo wareejiyo qof seddexaad ee hays-ta maguurtada.

Qodobka 468aad

Uma ay bannaana Garsoorayaasha iyo xubnaha xeer ilaalinta iyo qareenadda iyo kaaliyeyaasha Maxkamadaha iyo gaarsiiyeyaasha in ay ku iibsadaan magacooda amaba magac qof kale xaqa lagu doodsan yahay dhammaantiisa amaba kiisa haddii doodaasi galeyso awoodda Maxkamadda ay ka haayaan shaqadooda; haddii sidaasi dhicin beecu waa baaba'aa.

Qodobka 469aad

Qareenada uma bannaana si toos ahaan ama qof kale magaciisa in xaqa lagu doodsan yahay ku la mucaamaltamaan kuwa wakiishay, haddii ayagu difaacayaan xuquuqdaasi; had-dii ayna sidaasi dhicin beecu waa baaba'aa.

— 125 —

GADIDDA DHAXALKA

Qodobka 470aad

Qofkii gada dhaxal isagoo aan caddeynin si buuxda waxa uu ka kooban yahay, lammaani maayo in uu dhaxle yahay mooyee, haddii eysan jirin heshiis sidaas ka duwan.

Qodoboka 471aad

Marka la gado dhaxal, wareejinta xuquuqda uu dhaxalka ka kooban yahay, saameynmeysa dad seddexaad; haddii aan la qaadin qaabka ay waajib tahay in la qaado si uu u wareego xaq kasta ee ka mid ah xuquuqdaasi. Haddii sharci caddeeyo qaabka uu xaq labada heshiisay ugu wareego, waxaa waajib ah in la raaco qaabkaas.

Qodoboka 472aad

Haddii gaduhu qaato amaah ama uu gado hanti ka mid ah dhaxalka waa inuu u celiyaa iibsadaha inta uu sidaas ku helay, haddii aan si cad lagu sheegin heshiiska wakhtiga gadiida shardi ka reebaayo soo celinta.

Qodoboka 473aad

Iibsaduhu waa inuu u celiyaa gadaha wixii uu ka bixiyey deynta dhaxalka isagoo u xisaabaya wax allaale wixii amaah uu ku lahaa dhaxalka, haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

GADIDDA LA SAMEEYO JIRADA GEERIDA XIGTA

Qodobka 474aad

1. Gadida lagu sameeyey jirada geeridda u dhaw waxaa is hortaagi kara dadka leh dhaxaltooyada oo keli ah, haddii farqiga u dhaxeeya qiimaha la baxshay iyo qiimaha shirkada la gaday waqtiga dhimmashada uusan ka badneyn saddex meelood meel dhaxalka.

2. Haddii farqigaas uu ka badan yahay seddex meelood meel dhaxalka, gadida ka badan seddex meelood meel waxaa is hortaagi kara dadka dhaxaltooyada leh oo keli ah, haddii kuwaasi oggolaadaan ama haddii iibsaduhu u soo celi-

— 126 —

yo dhaxalka qadar lacageed oo lagama maarmaanka in buuxi-
naya saddex meelood laba meel —

3. Gadidda uu sameeyey qofka qaba jirada geeridda u
dhow waxaa lagu dabaqayaa axkaamta qodobka 727.

Qodobka 475aad

Axkaamta qodobka hore laguma dabaqaayo si dhibaato
u keento dad saddexaad oo iyagoo niyadsan helay si kala bed-
delasho ah xaq ceyn ah (diritto reale).

GADIDA WAKIILKA UU ISU SAMEEYEV

Qodobka 476aad

Haddii shuruucdu eysan si kale u caddeyn qofka wakiilka
ka ah qof kale heshiis awgeed ama axkaam sharci, ama go'-
aan ka soo fulay madaxda awoodda u leh, uma bannaana in
uu gato, toos ahaan ama magac qof kale xataa haddii gadidu
lagu sameeyey naado, waxa isaga loo xilsaaray in uu gado
isagoo wakiil ka ah, haddii uusan iirin ogolaasho cuskan go'-
aan Maxkamadeed.

Qodobka 477aad

Uma bannaana dalaaliinta iyo khubaraadu in ay iibsaa-
daan toos ahaan ama qof kale magaciisa maalka loogu dhii-
bay in ay gadaan amaha qiimahiisa ay qaddaraan.

Qodobka 478aad

Gadida lagu xusay labada qodob ee hore wuu ansixi karaa
haddii uu u oggolaado qofka magaciisa lagu sameeyey.

MADAXA II

ISKU BEDDELASHO ALAABEED

Qodobka 479aad

Isku beddelashadu waa heshiis oo labada dhinac waajib ugu
dhigaayo in ay isu wareejiyaan lahaansho maaleed ee ka duwan
lacagta.

Qodobka 480aad

Shey'yaalka leysku beddeshay haddii ay leeyihiin qiima
kala duwan sida labada heshiisay qadareyn, waxaa bannaan
in lagu magdhawo farqiga lacag la'eg.

— 127 —

Qodobka 481aad

Kharajyadda heshiiska shey'yada leysku beddeshay iyo kharajyadda kaleba waxey dulsaaran yihiin si siman dadka kala beddeshay haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

Qodobka 482aal

Axkaamta ku saabsan gadida waxaa lagu dabaqayaa kala beddelashada inta ay ogoshahay dabeecadda heshiikaas. Mid kasta oo ka mid ah kala beddeleyaasha waxaa loo qaadanayaa gade sheyga uu ku bixiyey kala beddelashada iyo iibsade sheyga uu helay.

MADAXA III

SIISMO

QEYBTA I

TIIRARKA SIISMADA

Qodobka 483aad

1. Siismadu waa heshiis uu ku tasarufaayo siiyaha maal uu leeyahay, si bilaash ah (titolo gratuito).
2. Siiyaha waxaa u bannaan asagoo wax u dhimin sa-mafalka in uu dulsaaro la-siiyaha, in uu guto waajib xadidan.

Qodobka 484aad

1. Siismadu ma dhacdo in kan la siiyey amaba wakii-kiiisu aqbala mooyee.
2. Haddii siiyuhu yahay maamulaha sharciiyeed ama loo dardaarmaha, la siiyaha asaga ayaa u aqbalaaya siismada una qaaday sheyga lagu bixiyey siismada.

Qodobka 485aad

1. Siismadda waxaa lagu sameeyaa qoraal rasmi ah haddii eysan lahayn qaabka heshiis kale.
2. Hase yeeshee, siismadda ku saabsan hantida guurta-

da ah waxey ku dhacdaa dhiibidda. keli ah iyadoo aan loo baahneyn qoraal rasmi ah.

Qodobka 486aad

Uma bannaana siiyaha iyo dhaxaltooyadiisa in ay soo ceshadaan wixii ay dhiibeyn iyagoo khiyaarkooda ku fuliyey siismo baaba'ah ceeb ku saabsan qaabka awgeed.

Qodobka 487aad

Ballanqaadka siismadda waxey guntameysaa keli ahaan haddii lagu sameeyo qoraal rasmi ah.

Qodobka 488aad

Haddii siismadu ku dhacdo shey la hubo ee siiyuhu laheyn, waxaa lagu dabaqayaa axkaamta labada qodob 463-464

Qodobka 489aad

Siismada sheyga la heli doono waa baaba'.

QEYBTA II

SIISMADA RAADKEEDA

Qodobka 490aad

Kan la siiyey hadduusan qaadanin sheyga la siiyey, siiyaha waxaa saaran in uu u dhiibo sheyga. Arrintaashe waxaa lagu dabaqayaa axkaamta la xiriirta dhiibidda sheyga la gaday.

Qodobka 491aad

1. Siiyaha wuxuu lammaanayaa lahaanshadda keli ahaan, haddii uu si kasto ah u qariyo sababta lahaashadda uma haddii ay siismaddu dulsaaran tahay culeys. Xaaladda hore Garsooruhu wuxuu siinayaa la siiyaha maghaw si caddaalad ah wixii dhibaata ah ee soo gaaray, xaaladda labaad siiyaha khasab kuma aha ilaa iyo inta uu la'eg yahay qiimaha

culeyska ee uu bixiyey la-siiyaha. Axkaamta kor lagu sheegay waa la dabaqayaa haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

2. Xaaladda lahaanshadda la-siiyaha wuxuu galaa xagga xuquuqda iyo dacwooyinka meesha siiyaha.

Qodobka 492aad

1. Siiyaha lammaanan maayo in sheyga uu baxshay uusan ceeb lahayn.

2. Hase yeeshee, haddii siiyuhu si kasmoo ah u qariyo ceebta ama haddii uu lammaanto jiritaan la'aanta ceebta, waxaa waajib ku ah inuu u magdhabo la-siiyaha wixii dhibaato ah ee ka soo gaaray ceebta. Sidoo kale waxaa waajib ku ah inuu bixiyo magdhaw khasaareed haddii siismadu ay dulsaarneyd culeys. Waxaase shardi ah in qadarka magdhawga ah uusan ka badnayn qiimaha culayska uu sameeyey la-siiyaha.

Qodobka 493aad

Siiyaha wuxuu mas'uul ka yahay oo keli ah falka uu si kasmoo ah u sameeyey ama gafkiisa weyn.

Qodobka 494aad

La-siiyaha waxaa waajib ku ah in uu guto culeysyadda siismadda, ha ahaadeen culeysyadaasi kuwo lagu heshiiyey oo ay faa'iido ugu jirto siiyaha ama qof seddexaad ama danta guud.

Qoboka 495aad

Haddii ay sugnaato in qiimaha sheyga la hibeeyey uu ka yar yahay culeyska lagu heshiiyey, lasiiyaha waxaa khasab ku ah in uu guto culeysyadaasi ilaa iyo inta uu la'eg yahay qiimaha sheyga la hibeeyey.

Qodobka 496aad

1. Haddii siismada lagu sameeyo culays ah bixinta deymanka siiyaha, la-siiyaha wuxuu ku khasban yahay oo keli ah in uu bixiyo deymanka jirey waqtiga siismadda, haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

2. Haddii sheyga la hibeeyey la saaro culeys ah muuqda (diritto reale) ee lagu lammaanayo deyma siiyaha ama qof seddexaad deyntiisa. la-siiyaha waxaa waajib ku ah in uu bixiyo deymtaasi, haddii uusan jirin heshiis sidaas ka duwan.

QEYBTA III

KA NOQOSHADDA SIISMADDA

Qodobka 497aad

1. Siiyuhu wuxuu ka noqon karaa siismada haddii la-siiyaha uu ogolaado.

2. Haddii la-siiyuhu uusan oggolaan ka noqoshadda, siiyaha waxaa u bannaan in uu weydiisto Maxkamadda si looga oggolaado ka noqoshada, haddii ay jirto sabab la gareysan karo, eysana jirin wax ka reebi kara ka noqoshadda.

Qodobka 498aad

Gaar ahaan waxaa loo qaadan karaa in ay jirto sabab ka noqoshadda siismadda :

b. Markii la-siiyaha uu ka soo bixi waayo ixsarankii uu ku lahaa siiyaha ama qof xigtadiisa, taasoo gaarsiisan heer culus.

c. Haddii siiyaha uu ku sugan yahay xaalad aan u oggolaanaynin in uu helo wax uu ku noolaado sida ay tahay xaalada-hiisa bulshadeed ama haddii eysan u suurtoobi karin in uu guto waajibaadka ku saabsan nafaqada ee sharcigu saaray xagga daryeelidda dad kale.

j. Siismadda kaddib inuu dhalo wiil oo weli nool waqtiga ka noqoshadda ama haddii siiyuhu uu lahaa wiil uu u maleynayey in uu dhintay waqtiga siismadda oo ay caddaatay in uu weli nool yahay.

Qodobka 499aad

Weydiisashadda ka noqoshadda siismadda la oggolaan maayo haddii ay jirto xaalad ka mid ah xaaladaha reebi'aanka ee soo socdo :

b. Haddii ay jirto in sheyga la hibeeyey uu kordhay taasoo keentay in qiimihiiisa uu kordho haddii sababta keentay kordhinta la waayo xaqa ka noqoshadda wuu soo noqdaa.

t. Haddii dhinacyadda siismadda midkood uu dhinto.

j. Haddii la-siiyaha uu ku isticmaalo sheyga la siiyey si kama dambeys ah haddii isticmaalku uu ku kooban yahay sheyga la siiyey barkiisa, siiyaha waxaa u bannaan ka noqoshadda siismadda qeybta ka hartay.

x. Haddii siismaddu ay ku heshiiyeen mid ka mid ah laba qof ee is-qabta iyadoo uu ka faa'iideysan karo kan kale xataa haddii siiyuhu uu rabay ka noqoshadda siismadda kaddib markii xiriirka guurka uu go'ay.

kh. Haddii sheyga la hibeeyey uu ku lumay gacanta la-siiyaha isagana uu sababtiisa leeyahay ama sabab kale uusan gacan ku lahayn ama sabab ka timid ku isticmaalkiisa. haddii qeyb ka mid ah ay luntay, waxaa bannaan ka noqoshadda qeybta hartay.

d. Haddii la-siiyaha uu bixiyo shey u dhigma sheyga la hibeeyey.

r. Haddii siismaddu ay tahay sadaqo ama samafal.

Qodobka 500aad

1. Waxaa ka dhasha ka noqoshadda siismadda ee la isugu raali yahay ama tan ka timid go'aan garsooreed in siismaddu lagu tiriyo wax aan jirin.

2. La-siiyaha waa in uu celiyaa oo keliya xagga miraha laga billaabo taariikhda lagu heshiiyey ka noqoshadda ama taariikhda la oogay dacwadda. Wuxuu leeyahay in uu ka soo ceshaddu dhammaan kharajyadda lagama maarmaanka ah ilaa iyo inta uu la'eg yahay qiimaha kordhay iyo kharajyadda waxtarka ah ee uu bixiyey.

Qodobka 501aad

1. Haddii siiyuhu heysto sheyga uu siiyey, iyadoo aan leysugu raali ahayn ama uusan jirin go'aan garsooreed, wuxuu mas'uul ka yahay xagga la siiyaha in hallaabidda sheyga ku dhacdo falkiisa amaba sabab ka baxsan doonidiisa amaba ku isticmaalkiisa.

2. Haddii xukun ku soo baxo ka noqoshada siismadda ee sheygene ku halaabo kan la siiyey gacantiisa markii lagu digay dhiibid kaddib kan la siiyey wuxuu mas'uul ka yahay halaabidda oo dhan, xataa haddii ay ku dhacdo rabid la'aantiisa.

MADAXA IV

SHIRKADDA

Qodobka 502aad

Shirkaddu waa heshiis dhex mara laba qof ama ka badan ee isku waajibinaaya in ay ku biiryaan mashruuc dhaqaaleed hanti ama hawlo si ay u qeybsadaan faa'iidada iyo khasaaradda ka dhalata mashruucaasi.

Qodobka 503aad

1. Shirkaddu waxaa lagu tiriyaa marka ay dhisantaba qof xereed, hase yeeshee qofnimada xereed loogu la ma doodi karo dad saddexaad, haddii ayna ku kicin qaabka faafinta ee sharcigu doonayo.

2. Haddii shirkaddu eyna ku kicin qaabka faafinta ee lagu waajibiyey dadka saddexaad, waxaa u bannaan in ay ku doodaan qofnimadda xereed, inkastoo shirkadda eyna ku kicin qaabka faafinta.

Qodobka 504aad

Tiirarka heshiiska shirkadda iyo dhismaha, maamulka, dhammaadka iyo kala-diridda shirkadda, waxaa lagu habeyaa xeer gaar ah.

MADAXA V

AMAAH

Qodobka 505aad

Amaahdu waa heshiis uu amaahiyuhu isku waajibinaaya in uu u wareejiyo milkiyadda ama shey kale ee matal ah, la-amaahiyaha, kan dambana uu isku waajibinaayo in uu u celiyo amaahiyaha marka ay dhammaato muddada amaahda in la'eg isla sheyga xagga nooca iyo tilmaanta.